

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 4.

У Новом Саду, 28. фебруара 1910.

Год. III.

САДРЖАЈ: Вредност наше основне наставе. — Предавања за увод у експерименталну педагогију, од др. Е. Мојмана, — Научна и морална филозофија, Rene Worms. — Избор у реситовању у средњем течају, превод Р. Огњановића. — Педагошки преглед: Предлог за школ. закон у Италији. — Учитељство: Учитељско д. д. „Натошевић“ у Н. Саду. — Хрватска и Славонија: Учитељско питање. — Из школеке самоуправе: Једна „пријатна“ новост. — Допис: Ада. (Зар се овако чувају школе?) — Белешке.

Вредност наше основне наставе.

Школски Савет је недавно донео решење, да његова два члана прегледе све школе у Митрополији. Ово је учинио на основу поднеска српске велике гимназије у Н. Саду, да из срп. осн. школа не добија довољно спремне ученике у гимназију. Кад је већ сад пао тај приговор, да шта ће бити кроз 10 година, док нови школски закон све интензивније овлада нашом основном наставом.

Но овај приговор од стране гимназије није нов. Пређашњих времена износио се тај приговор приватно, само против новосадских школа. Данас је он порастао и тичу се свију наших школа.

Год. 1897. писали смо о томе у „Школ. Одјеку“ и изнели узроке, зашто се у гимназији опажа слабије напредовање наше деце из основних школа. Прилике се у томе нису нимало променуле и вајкадашњи узроци постоје и данас. За те узроке не може понети одговорност ни учитељство осн. школа, ни основна настава, па до сад чак није могао то понети ни наставни план, него су узроци у наставном систему гимназије, не само наше, него свих гимназија у опште. Да је то тако сведочи број оних многих довољпаша, не само у нашој гимназији него и у туђим гимназијама. Основна настава не може бити одговорна за успех кроз свих осам разреда гимназије. У нижим, нарочито првим разредима гимназије обарају се они ђаци, који не могу да успевају у науци. Ти напуштају школу и остају они пробрани, који могу

да одговоре захтевима наставе у гимназији. Па зашто је међу тима знатан број оних који таворе од разреда до разреда? Мишљење је нас учитеља било и пре, а и сада је, да ту треба тражити узроке на другој страни, а не у слабој основној настави. На садашњу основну наставу полажу се захтеви, да спрема за живот, а не за средњи завод. Ове захтеве називају у педагошком свету чак и напредним, но ми ни у томе не видимо никакву напредност, јер је дете — дете, и као што је нама и у зрелим годинама непојатно нешто, што је ван доманаја круга човечјег схватања, тако је и детету непојмљив живот и положај зрела човека у њему. Зато је цео систем данашње основне наставе положен на погрешном темељу и с тога су новији педагошки мислиоци на западу истакли идеју, да се деци да оно што је дечје. Кад то, дакле увиђају људи чија се мишљења оснивају на дубокој студији детета и анализи детиње психе, дужни смо им то веровати, у толико пре што су још стари учитељи много што шта опазили својим проницавим оком и нагавестили, само што нису били спремом дорасли да том свом опажању даду и научну боју, а међутим се данас при студији експерименталне педагогије наилази на многи резултат, који је још давно био освештан и у по некој примитивнијој школи.

Кад је то све тако, а да је тако знају и наставници у гимназијама, јер прате те научне опите, онда долазимо до питања,

каква наставна веза постоји између система основне и гимназијске наставе? Какве операције служе да се доведе у склад прелаз са циља основне наставе, на циљ гимназијске наставе? Сваки циљ има своја помоћна средства. Да би се тешки циљ садашње основне наставе — спрема за живот, колико је могуће више постигао, траже се у помоћ сваким даном све подеснија средства да томе помогну. Методика је унапређена како се у старија времена није могло ни замислити, њој у службу ступа велики број научењака првог реда са својим експерименталним студијама. Учила се усавршују у толикој мери, да у њихову службу стављају знатни уметници свој таленат. Све то ради се да се одговори оном тешком циљу — спреми за живот и то чијој спреми — дететовој. А то дете по својим силама ни близу није дорасло томе и основна настава у огромном делу своме не одговара својој задаћи, јер кад јој је то задаћа онда не треба да јој је назив основна. Зашто, дакле, не одговара основна настава ни овој искључивој својој задаћи? Одговор је јасан, јер све вештине, сва уметност наставничка, не може да окрене природу дечју, склоности дечје, на свој уметнички точак и да умишљеној фантазији наслеђених принципа из старијих времена, створи стварна живота. Што није природно, живи вештачким животом, а вештачки живот је за невољу.

Па кад основна настава тако стоји према овој општој и главној задаћи, како ће она моћи да испуни и таку задаћу да спрему детета тако заокружи, да са том спремом може без бриге прећи у сасвим други наставни правац. Помоћна средства за основну наставу, која смо напред споменули дошла су до тог степена, да су, може се рећи, разнежила дечју моћ схватања за сваки одлучнији и јачи мисаони напор. То је с дететом учињено на овим мањим и простијим наставним предметима и према томе поступност би била, да што даље иде, докле год је у дечјем добу (а то је и до 14. године), сличним путем улази у даљу науку. Но то престаје изласком из основне наставе. Уласком у средњи завод дете се нашло

на сасвим страном пољу и страним правцима. Прелаз са основне наставе на гимназијску, није поступно изведен, пресечен је. Начин приказа, чак и оног градива о којем је учило у основној настави, сасвим тече другим током, и утицај методског поступка који је ипак ма и мало учинио у корист задатка основне наставе, постаје на овом новом пољу по дете кобан, јер оно нема више тог јаког ослонца. Методика којом му се сад приказује градиво не заплива у све методске варијације и тражи од детета да и самостално методише. То зрелији дечак или младић донекле и може, али дете у добу од 10—12 година ретко које може. С тога су ретки такви појединци међу децом у првим разредима гимназије, на којима се опажа моћ срећености у начину рада у опште, и моћ систематског приказа и обраде појединих партија у градиву. Можда је и ово један неопажан узрок зашто класичка настава, према лепоти својој, не стиче све шире кругове присталица, него на против, према све строжијим реалним захтевима живота, има знатан број противника. Да у овоме има истине, сведочи настојање сувремених педагошких ауторитета, да будућим пионирима те наставе, створе што више прилике, да се као кандидати наставнички спреме у овом оружју методском што боље, како би и себи и деци олакшали посао. Но једино овим настојањем неће се знатно умањити те тешкоће, него друкчијим распоредом градива и стварањем везе кроз цео низ школске наставе. А ауторитети на педагошком пољу и овој реформи већ приступају, само што то иде веома лагано. Кад, дакле, видимо да тако стоје наше прилике са основном и гимназијском наставом, онда држимо, да ни Школски Савет није требао одмах решењем својим ма и моментано потпомоћи сумњу у вредност наше основне наставе, него је пре донашања таког решења требао потражити стварне основе, које доказују слабост наше основне наставе. Ти докази могли би се добити тек онда, кад би се Школски Савет систематским опажањем осведочио у многим случајевима на самој гимназијској настави, да су и покрај употребљених свих добрих

средстава успеси непостигнути. Тек после тога долази на ред поступак Школског Савета, да се преко својих чланова увери о неисправности рада у основној настави. Ако би му то у опште после и требало. Овако ћемо остати по старом, да ће Школ. Савет, полазећи са становишта основне наставе, доћи у главном до уверења, да осп. настава одговара својој задаћи, а гимназија ће и даље, посматрајући ствар са свога становишта, остати при своме уверењу, да не добија довољно спремно децу.

М.

Предавања за увод у експерименталну педагогију

Од

Др. Е. Мојмана.

Превод Др. П. Радосављевића.

Треће предавање.

Телесно и духовно развиће детета у опће.

(Наставак.)

Много важније по варијације развића је време пре и за време пубертета. Ово је време различито за различите расе и народе. Код јужнијих народа оно се уопште раније јавља него ли у севернијих. Онда, оно је другојачије код оба пола. Код девојчица оно се раније јавља него ли у дечака. У просеку време од 13. до 14. год.¹⁾ живста највише се даде утепати од пубертета у девојчица, а у дечака то се време налази између 14 и 17. год. живота. Тачније податке, који додуше вреде већим делом само за извесне нације и места, добио је Кетле у Белгији, Паглиани у Турину, Таунсенд Портер на школској деци у Сент Лују (Америка), Мекдонелд у Вашингтону, Матиегка у Прагу и Сак у Москви, Шмид, Хасе, Ландсбергер, госпођа Др. Л. Хеш-Ернет у Цириху и др. Табеларни преглед свих ових мерења молим вас да потражите у делу госпође Хеш-Ернет, у коме су изне-

сене и прегледне кривуље переријода развића.¹⁾

Доба непосредно *пред* пубертетом већим је делом переријода брзог и појачаног развића. Почетни пубертет доноси многе неправилности и застој у току развића. Тај застој протеже се на васколике телесне и духовне функције дететове, и због тога је добро, да се у тим годинама узме обзир на умањавање његове способности напредовања. Осим тих обијух варијацијоних переријода могу се доказати прилично конштатне переријодичке варијације у развићу школске деце, што изгледа да зависи од других узрока. Тако су Гилберт и Скрипчер у Њухевну (Конектикет, Америка) пронашли типичке развојне варијације за многобројне појединчане телесне и духовне функције, из којих се може извести опћа переријодика телесног развића у детета.²⁾ Тако се н. пр. нашло, да се у дечака у 9. па и у 9. до 10. год. опет јавља једна варијација, особито брже појачање појединчаних функција, па се доба од 6—9. год. с правом означава као време, једноликог и бржег развића а после тога почињу неправилности. У свим тим појавама сполови се битно разликују. Развиће девојчица од 11—12. године, брже је од развића дечака, а после дечапи наткриљују. Максимум прираста у дужину и тежину — према Шмид-Монардовим мерењима на школској деци у Хали на Сали — бржи је од девојчица него ли у дечака, н. пр. девојчице постижу највећи прираст у дужину са 12. годином, а највећи прираст тежине са 14. год.; дечапи опет постижу прво са 15., а друго са 16—17. год. У појединости се нећу више упуштати у варијације развића, већ ћу споменути неколико других појава, које по свој прилици стоје у вези са варијацијама развића.

Већ сам пре напоменуо, да се у свим дискузованим појавама јавља извесни *паралитет* између телесног и духовног развића. Но на жалост, ми не знамо много о сигурности мере овог паралитета; испитивања као што су Ален Гилбертова (и

¹⁾ При испитивању госпође Др. Хеш-Ернет показало се, да швајцарске девојчице са 14 год. показују уопће завршено пубертетско развиће; при том оне истодобно све то слабије напредују у својој мишићној снази и издржљивости, док је развиће у дечака за време пубертета „много хармоничније“. Ibid., стр. 142.

²⁾ Сравни 1. прилог при крају прве свеске овог дела.

³⁾ Сравни: Studies from the Yale Laboratory, edited by E. W. Scripture, II., 1894., стр. 40. и даље.

Скрипчерова)¹⁾ у јелском универзитету у Америци, као и многа новија, која се оснивају на истом плану, доказују, да се и у појединим функцијама јављају варијације развића, но, не исплаћује се да се упуштамо у многобројна „теста“ („Tests“, средство испитивања), што су примењивања у овим радовима (као мерење реакцијоних времена, плузије у тежинама, просуђивање висине тона, и т. д.), јер се из овако компликованих „теста“ не може извести сигуран закључак на елементарне *испихичке функције* што се делотворно јављају у њима; но и за *саме ове* треба успоставити паралитет.

Напротив изгледа да је општа чињеница сигурна ствар, да у просечности деца бољег телесног развића показују и боље *школско усивање* а и ја сам пронашао сам, да *развиће памћења*, и *оуба интелигенција* упоредо иде са телесним развићем деце од 9—14. год. Шта више, Dr. med. E. Rietz тврди, да се са довољним бројем мерења може доказати овај паралитет од месеца до месеца у деце.²⁾

Физијолошко-психолошко интересно проширење за ово образује чињеница, да специјално и *развиће мозга* у детињству у опште изгледа да паралелно иде са растењем интелигенције³⁾ Немам простора да се упуштам на многобројна истраживања што се односе на ово, но, ипак вас упућујем на списе од Риза, Дресека и госпође Хиерте Рецијус (Hirnentwicklung und Erziehung [Vortrag, Stockholm 1904.]

При испитивању развојних варијација у првом реду мора се једна појава тачније пратити, појава, која је још од пре позната, наиме појава, да васколико телесно и духовно држање дететово подлежи извесним варијацијама и у току *једне јединице године*. Ту појаву зовемо: „годишње вари-

јације“ за разлику од „развојних варијација“.

Да ли *су* годишње варијације искључиво развојне варијације, сумњиво је. Но, сигурна је ствар, да деца више суделују у годишњим варијацијама него ли одрасли. Због тога то морамо донекле узети као развојне појаве. Годишње варијације огледају се и у телесној и у духовној области дететовој. За чудо да годишње варијације у телесном и духовном развићу не иду стално упоредо, већ донекле иду и у противном правцу. У појединости може се ово успоставити.

Телесни живот дететов *појачава се у јесен и зми*, и то од октобра до јануара развиће телесне способности дететова, његово растење и стање храћења је повољно и напредно. Затим настаје *устук* у марту и априлу, а за овим опет долази перијода растења до јула. Таке годишње варијације први је доказао дански учитељ глувонемих, Малинг-Хансен¹⁾ Потпунај за то беше случајан. Васпитаници његовог завода требали су прећи на један други начин храћења и Малинг-Хансен покушао је да деловање тог новог начина храћења контролише са дневним мерењем тежине и висине сва 72 питомца (дечаца) у току од три године. При том је он нашао, да тежина и растење питомаца кроз читаву годину подлежи извесним перијодичким варијацијама. Он је те појаве посматрао за три године и пронашао, да се перијоде на исти начин повраћају. Целокупни резултат његових мерења може се овако истаћи: Растење у дуживу деце *најмање* напредује од краја августа до свршетка новембра, нешто мало напредује од овог времена па до краја марта, а свој максимум постиже од краја марта па до половине августа; у летње доба деца такође расту најбрже. Од прилике обратан је случај са растењем у дебљину (што ми са нешто нетачнијим изразом замењујемо и тежину тела), што баш највише расте у јесењим месецима (од августа до новембра). Та је посматрања контролисао Шмид-Монард (лекар у Хали на Сали) на халским ђацима основ-

¹⁾ Allan Gilbert, Researches on the mental and physical development of school children, и: Scripture, Remarks on A. Gilberts article, Studies. Of the Yale Psychol. Lab., II., 1894., стр. 40. и даље. Сравни и I., 1893., стр. 80. и даље.

²⁾ Rietz, Körperentwicklung und geistige Begabung. Zeitschr. für Schulgesundheitspflege. XIX., 1906., стр. 65. и даље.

³⁾ Упореди: Hs. Dräseke, Gehirngewicht und Intelligenz. Archiv für Rassen- und Gesellschaftsbiologie. III., 1906. Стр. 499. и даље. — Др. Дресеке износи преглед литературе о томе питању.

¹⁾ Потпуни преглед о свим тим мерењима даје дело од Л. Хеш-Ернет, Die körperliche und geistige Entwicklung des Schulkindes, I. св., Leipzig, 1906., Nemnich.

не школе и у главним тачкама потврдио је, но, ипак он дели годишње развиће у две перијоде; за прираст у дужину он налази повољну периоду од фебруара до августа, неповољну периоду од септембра до јануара; за тежину: од фебруара до јуна застој у тежини, од јула до јануара прираст у тежини. „То особито мењање растења у дужину и дебљину названо је *ритмусом растења*“ (Хеш Ерст). Ова је посматрања са *психолошке* стране напустио Шојтен у Антверпену и Лобзиен у Килу. Обоје су испитивали мишићну снагу и духован живот дететов за време школске године. Овде се показало, да мишићна снага знатно расте од октобра до јануара. После тога назад је од јануара до марта. У априлу и мају опет расте а нарочито у право летње доба, а од јула до септембра опет опада, као и у јесени. *Неповољни* месеци за мишићку снагу за дечаке су јануар и март, за девојчице март и април. За чудо да и духовно развиће детета за време једне јединствене године такође подлежи варијацијама, које *донекле* упоредо иду са поменутиим телесним варијацијама, а донекле *узимају посве противан правац*. Овај је факат врло значајан. Као доказ за духовно развиће Шојтен се послужио контролом концентрације дечије пажње, Лобзиен је опет употребљавао мерења памћења за време читаве године. Оба су аутора пронашли, да је за концентрацију и радњу памћења дететовог нарочито повољно доба од октобра до јануара. Напротив од јануара до марта концентрација и јачина памћења опада. До тог доба видимо и поклапање телесног и духовног успевања, но, од те тачке они се разилазе; развиће тела и памћења узима супротни правац. Наиме док мишићна снага и концентрација пажње редовно опада, а то ће рећи и да се пажња и памћење кочи за време летње жеге, то телесно развиће бива јаче. Тело се развија лети на рачун духа, или да би се физијолошки изразили: човек постиже лети више мишићног него ли можданог рада.

Довде сам се у главном бавио телесним развићем дететовим, а сада да бацимо још један поглед на његово *духовно развиће* уопште.

(Наставиће се.)

Научна и морална филозофија.

Rene Worms.

Превоо е француског Живојин Раковић, учитељ.

(Наставак.)

ДРУГИ ДЕО.

ОДЕЉАК XVI.

Дужности према нашим ближњима.

Егзистенца наших дужности према својим ближњима никако се не може порећи. Не може се, дакле, порећи да смо дужни поштовати личност својих ближњих, према томе: они имају права да буду од нас респектовани. Али оно што је вредно расправљања јесте фундамент ових дужности и права.

Откуда имају наши ближњи права на наше поштовање? Отуда, речи ће се чешће пошто имају снаге, да буду респектовани. Право, рецимо, — ако се држимо немачке теорије, пре свега, — односило би се на снагу. Право припада снази. — У ствари ништа није неправичније, шта више опасније од ове теорије. Снага је физичка — а право морална моћ. И ми невидимо зашто би физичка моћ повукла за собом моралну. На против има права која треба припознати слабости: Дете треба да буде поштовано, више може бити још неголи човек баш за то, што нема снаге, да се одбрана. Право, дакле, није пужна апанажа снаге. Усвојити своју теорију, било би оправдати свако насиље, сваку неправду.

По другим филозофима — пре свега енглеским — наши ближњи имају право на наше поштовање, пошто они имају вишег интереса. Право припада интересу. — Ова се теорија мање удаљује од истине, јер извесно је да ближњи имају интереса, да буду од нас респектовани. Али још незнамо, да ли је овај интерес по себи довољан да им пружи право. Јер, напоследку, има интереса, још виших, који не заслужују поштовања (на пример: интерес што га има лопов при сачувању крадеце ствари); али би свако биће требало да буде кадро у колико је могуће, основати право. Интерес није довољан а још мање снага за оснивање права. Откуда долазе, дакле, ова права, која имају наши ближњи од нашега респекта? Долазе отуда што су они

сами личности, обдарене разумом и слободном вољом; што и они имају да врше дужности, дужност да делају за њима својствено усавршавање и универзално усавршавање; пошто циљ коме су они одређени изискује наше поштовање и захтева да га пустимо како би се неуморно усавршавао и да још помогнемо његову усавршавању. То је, дакле, у кратко, јер они имају дужности према идеалу, јер наши ближњи имају права над нама а ми имамо дужности према њима.

С тога ћемо одмах да утврдимо која су та права што их наши ближњи имаду над нама, и које су те дужности, према томе, који имамо према њима. Ове су дужности двојаке: Ми не треба своје ближње да спречавамо у вршењу њихових дужности, у постигнућу њима својствена циља, већ их треба потпомоћи у постизивању тога циља. Прва је дужност: *аистанција*, друга *акција*, јер прва нам само наређује да не шкодимо својим ближњима, док нам друга прописује, да агирамо за помек. Прва је дужност *праведности*, снабдевена друштвеном савкцијом, јер закон казни оне који се о њега огреше. Друга је дужност *хришћанске љубави*; она је морално обавезна и државни закон не може одвратити особу која се према њој управља.

1^о Дужности према праведности.

Њена је формула: „Не чини другом оно што ниси рад да теби други чини“. Ове се дужности могу поделити у три групе!

α.) Дужност према телу наших ближњих.

Респектовати треба њихово лично поздање. Никако се не треба дотаћи њихове сл боду: ропство старих, и данас је у обичају азијатских и африканских народа и ропство средњег века *) једнако су спречени државном и моралним законом; државни и морални закон на исти начин забрањују, да снагу своју против слабијих од нас употребљујемо (слуге, укућани, деца): јер снага нам је дата не за наш,

*) Ропство средњег века се разликује од античког робовања: 1^о роб беше везан за земљу а не за личног газдину; 2^о роб је имао породицу; 3^о заједница религије, слично хришћанству, учинила је, да је роб мање био удаљен од свога газде.

већ њихов интерес: и она је да чини добро као што нам природа и закон налажу.*)

β.) Дужности према души наших ближњих.

Подајмо им слободу; нека говоре, нишу оно што хоће, ако тиме не ремете друштвени ред. Респектовати треба њихово мњење у сваком погледу а понајпре у питањима, која морално биће највише интересују, у филозофским и религијозним питањима. Једном речи, треба да дамо слободу сваком човеку, да размишља, и да практикујемо најширу толеранцију према свима доктринама.

γ.) Дужности према добру наших ближњих.

Нап слеску треба да респектујемо добро наших ближњих, што је као наставак њихове личности. То добро треба, управо да је свето, ако је производ рада њихова. И ако није то — ако су, на пример до тога наслеђвањем дошли — дужни смо поштовати државни закон, који га одређује правим поседницима, јер је овај закон постављен у корист генералну и што његова апликација (примена) пречи међу људима конфликте који су и све непробитачни.

2^о Дужности према љубави хришћанској.

Формула ових дужности јесте: „Чини другом оно што желеш да теби други чини“. Правичност нас учи да не убијемо, а љубав хришћанска, да живимо; правда нас учи, да не украдемо, а љубав да чинимо дела милосрђа; правда хоће, да пустимо друге људе да слободно мисле, а љубав захтева да уважавамо интелигенцију њихову. Правда нам каже, да респектујемо своје ближње, а љубав, да се жртвујемо за њих. Хришћанска је љубав, дакле, активна сарадња за усавршавање другог. Она је у овом смислу виша од правила, јер ова је као послушност која се односи на тачно какво правило, док је она спонтана изјава срца. — Али ово нам још казује, да љубав хришћанска обухвата заблуду, обратно правди. Наиме: у уважавању интелигенције наших ближњих можемо бити изложени постављању таквих идеја које су њима досадне, чиме вређамо сло-

**) Ово је мњење идентично с оним које не да да се снага против животиња употребљује.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

бодно њихово мњење; то пак правда не може чинити. Правда је много опрезнија; љубав је ватренија. Недостатак прве јесте често бити врло хладан; недостатак друге јесте моћи заћи. Идеал би била љубав која се никад не би односила на правду.

ОДЕЉАК XVII.

Дужности према породици.

Јасно је, да човечије дужности нису једнаке према ближњима. Извесна бића имају право на више обзирности од наше стране него друга, јер су она с нама у вези, било крвној, било пак у вези заједничке нам отаџбине. Ето, зашто имамо партикуларних дужности према бићима, која образују нашу фамилију и нашу отаџбину и према самој фамилији и самој отаџбини. Да видимо прво дужности према члановима наше фамилије и дужности према самој фамилији, цењеној као једно различито и колективно биће.

Дужности према члановима фамилије.

Ове су дужности основане у првом реду на вези, коју утврђује живот фамилије, и на везама, које потичу из заједнице порекла. Ове су две врсте веза независне једна од друге, и свака је довољна да одреди дужности: живот фамилије, без заједнице порекла, довољан је да створи сугрузима реципрочне дужности; и обратно заједничко порекло довољно је да нас веже за родитеље, без којих не можемо живети.

У ошће речено, дужности према члановима наше фамилије јесу обичне дужности према нашим ближњима, али оне постају опширније чињеницом родитељства. Овде су дужности опегањације детаљно разложене; дужности апетанкције потребују исти степен строгости. Међу родитељима није довољна правичност: треба хришћанске љубави, треба милости.

Изнесимо засебно најважније од ових дужности, дужности родитеља према својој деци, и дужности деце према својим родитељима.

Родитељи су створили личност своје деце. То је једно добро, које су им пружили, јер је живот једно добро. Али егзистенцијом тако да управљају, како ће у њој

уживати моћи. Они треба своју децу да подигну, да се старају за њихове материјалне потребе, да им пруже научне, техничко-генералне и специјалне инструкције, што ће истоме бићу донети користи као и другима, који га начинише човеком у најувешенијем смислу речи.

И обратно, родитељи имају над својом децом очинске моћи. Ова се моћ оснива искључиво на интересу саме деце, која не могу имати бољих надзорника од родитеља. Из тога сједи, да ова моћ има границе, родитељи могу служити само до оне границе, докле добро уређен интерес деце то дозвољава. Ето, зашто не смеју, на пример родитељи присилати своје дете, да се ода каквом занату, који се противи вољи његовој, јер то интерес његов изискује.

Дужности деце према родитељима су: послушност (материјалне природе), респект (интелектуалне), љубав (осећајне природе).

Дужности према фамилији.

Фамилија, цењена опстрактно, образује једну целину, која има јединства, својих делова, чланова својих, поглавица својих, која има једну историју, традиција, један дух, један карактер, једном речи; једну праву моралну личност. Респектовати ваља ту моралну личност, суделовати у прогресу тела, чији смо члан. Зато треба да слушамо ауторитет шефа породице, видљив знак моралног јединства те куће; дужни смо својом снагом и добром вољом суделовати у раду фамилијарног шефа и тиме олакшавати посао његов. Дужни смо сљедовати традицијама ваљаности и врлине, завештаним прецима, и које су заједничка очевина фамилије. Делати треба за добро свију чланова који је образују; љубити и поштовати ју с поља. Једном речи, треба ди чинимо све оно што је поштено, колико је год могуће, у кући од које потичемо.

(Свршиће се).

Избор у реситовању у средњем течају; избор комада; објашњења.

Под речју вежбање у реситовању, ми ћемо у овој прилици разумевати искључиво литерарно реситовање, а не оно обично на-

живаће лекција и извода које је дете научило из књиге или учитељевог предавања. Тим самим што дете долази у школу да се образује, јасно је да се оно мора трудити да упамти учитељеве лекције, а то може постићи само учећи. Отуда потиче потреба да се над тим личним учениковим радом врши извесна контрола, а та се контрола може састојати само у пропитивању или у захтевању, мање више дословног реситовања.

Ове последње речи наводе нас да учинимо прву примедбу на литерарно реситовање. Кад је реч о лекцији из граматике, земљописа или историје, довољно је да је ђак упамтио садржину лекције то јест њене идеје; шта више може се рећи да је то главно и да није потреба захтевати дословно препричавање. Не само то, но старије ученике корисно је вежбати да се служе својим говором, само пазећи да он буде правилан. Али није овако кад је реч о реситовању неког литерарног комада; у овом је случају, дословно реситовање, то јест казивање текста од речи до речи, нешто што се категорички захтева. Јер, сем што и поезија, рецимо, не трпи приближност, пошто је додавање или одбацивање једнога слога довољно да укидајући слик, уинити и сам стих, већ и за то што је учењу одабраних књижевних одломака главни циљ баш у томе да украси ученички дух извесним бројем лепих угледа. Према томе не може се допустити да ти угледи буду искварени баш од стране онога који њима треба да се користи, а сем тога ваља и то напоменути да одломак који је тек приближно реситовао, у исто време је површно и непотпуно научен и да се према томе и брзо заборавља. Отуда је прво и апсолутно правило да се литерарни одломци морају темељно научити и од речи до речи казивати.

Јасно је да ови морају бити довољно кратки да би се могли без много труда и умора научити и дуго задржати. Ако бисмо одредили недељно једну лекцију за ова вежбања, онда за децу средњег течаја довољно је ако им задајемо десетак до петнаест реди прозе или поезије. Наравно да се дужи комади морају учити у више лекција, али искуство нам тврди да је деца знатно теже да уче врло дугачке производе, чак и онда кад им се даде релативно дуже време. Боље је

дакле дати два краћа комада место једног дужег, који ће захтевати толико исто времена, који ће се горе знати и брже заборавити. Није тешко да се у нашој књижевности нађе четрдесет песама и толико одломака из лепе прозе који одговарају траженим погодбама и који су приступачни деци од девете до дванаесте године.

Неки педагози забрањују поезију у опште, а басне нарочито, под изговором да је поезија вештачки говор, одвећ пун слике, е да би га деца могла добро разумети, и да су басне обично невероватне садржине и могу дати деци погрешне појмове. Ја држим да је ово погрешно. Дете, као и свака наивна душа, воли баш поезију и говор у сликама и много ужива у фикцији и чудноватостима. Може се чак рећи да оно то тражи, да за тим осећа потребу. Поезија, а ја мислим на ону лепу и здраву поезију, говори правце детињој души и необично је zgodна да изазове и пробуди у деци срцу најплеменитија и најузвишенија осећања, а нарочито религијска осећања. Који би други говор као њен могао да побуди на велике и свете одлуке? Колико нам се је пута догодило да се тихо и пријатно узбудимо успоменом на неку од песама које смо у детињству учили и на коју су нас прилике или читање некога дела случајно подсетиле? Поменимо још и то да дете често понавља у породици песме које је у школи научило — (прозни састави ретко доживе такав успех) — и да на овај начин ми можемо допринети васпитавању родитеља преко њихове деце. У сваком случају, ми у овоме имамо изврено средство да народ школу још више заволи и њену улогу правилније цепа.

Ово скретање, можда мало дуже но што је требало, али које ми се учинило корисно, показује да књижевни одломци, а нарочито песме, морају увек имати висок морални значај. Али ми не смемо изгубити из вида ни то да је њима циљ, управо циљ који се одмах јавља, да допринесу књижевном васпитању деце. И у овом погледу дакле, избор комада за учење напамет, мора бити предмет свеколике наше пажње и озбиљне бриге. Једном речју, ми се морамо трудити да памћењу наших ученика поверавамо само такве производе у којима ће се не само правилност но и отменост облика такмичити са узвишеношћу мисли.

Ако се одабрани комад не налази у некој од књига које ученици имају у својим рукама, он се мора читко списати на табли и преписати од свакога ученика; ово преписивање може послужити као вежбање у писању, али учитељ мора пазити да сви ученици потпуно тачно препишу. Пошто ученици треба да уче само оно што разумеју, то се дотична ствар мора темељно објаснити, како у погледу на мисли тако и у погледу на облик, при чему се учитељ мора постарати да нађе и петакне моралну поуку која из комада истиче и да покаже примену у животу човека или детета. И сама дикција — изговор — мора бити предмет наше најозбиљније бригае, не с тога што биемо ми помишљали да стварамо глумце и декламаторе, но с тога што је важно да ученици науче да ове ствари исказују на разумљив начин и да покажу да добро разумеју и осећају оно што реситују. Најбољи начин да се дође до доброг резултата јесте да се одређени комад прво намени за лекцију из читања. У сваком случају нужно је да се учитељ и сам вежба да чита разумљиво и са укусом, како би могао примером проповедати.

Разгледајмо сад како ћемо поступити да бисмо објаснили Ла Фонтенову басну, Газда и његова деца, која спаја у себи све услове које смо горе захтевали за средњи течај. (Ова је басна сваком позната, што ће ми допустити да скраћујем, а из тога сам је разлога и изабрао.)

Испричајмо деци најпре предмет ове басне, јер је то изврстан и можда најбољи начин да се добро разуме. Уверимо се помоћу неколико питања да деца одиета разумеју о чему је говор. После тога прочитајмо текст самога баснословца и тражимо да га и неко од ученика прочита. Тек сад настаје момент за објашњавање. Почнимо са објашњавањем израза који би се могли рђаво разумети. То је благо¹ које најмање превари; реч благо означава ма какво имање, добро, богатство. Сва богатства могу да нас изневере: кућа може изгорети, жетва може бити упропашћена од града, итд. На против, рад обично даје очекивану награду. Један богат газда: за време Ла Фонтена, газдом звао се је онај тежак који је био довољно

имућан да може имати бар рало волова. Он је орао своју земљу, а за плату орао је и земљу сиромашних земљорадника који нису били у стању да држе свој плуг. — Говорио им је на само: овако се баснословац изражава да би дао већи значај своме говору. Сакривено благо, то је тајна коју човек за себе чува. Чим буде август: то јест чим пређе жетва, — копајте, претурајте, окопавајте: нарочито окопавајте. Отац саветује децу тако да, тражећи благо уједно обрађују и земљу. Ово је мудар савет и срећа је што су га деца послушала, те у место само да су копала, она су превртала и окопавала земљу. Новца скривенога нигде: ово је елипса¹ и инверсија.² Није нигде било скривенога новца. — Рад је благо: ако нам и не донесе богатство, он нам је довољан да избегнемо сиротињу.

Пошто учитељ даде ова објашњења или успе да му их сама деца пронађу, остаје му још да више ученика прочитају задату ствар. На овај се начин учење знатно олакшава.

У Скопљу, 28. септ. 1909. године.

С францускога:

Р. Огњановић.

Педагошки преглед.

Предлог за школски закон у Италији. Министарство је поднело комори 10. фебр. нови школски закон. У њему су одређења о издржавању школе, школским зградама, сеоским школама, учитељским платама, о настави одраслих неписмених и војника, о учитељском образовању, о обвезности наставе и заштити омладине, о централној управи и надзору школа. Мисао водила је целог школског програма бој против неписмености. Истичу се три главне идеје: Старање о бољим школским зградама, боље плате и боље образовање учитеља и уређена школска управа. За подизање потребних школских зграда ставља држава на расположење за 12 година по 20 милијуна, камата да падне на терет држави, а општине да амортизирају главницу на 50 година. Један део новца одређен је за више заводе. Од 1910. до 1920. приноси на уређење школа дизаће се са

¹ Односи се на рад као извор благостања.

¹ Пређутавање.

² Изврнут ред речи.

100.000 лира. По закону од 8. јула 1904. имаће од 1. 1911. г. сваки учитељ варошке школе по 100 л. више; код ценодељених школа за наизменичну наставу још 300 л. више за већи посао (варошки учитељи осећају се с тога запостављени). За оснивање семинара унеће се у буџет годишње 100.000 л. више (до сад је било 500.000 франака). 500 семинариста имаће годишње стипендије по 600 фран., уз обвезу, да 10 година служе у школи. Обвезно полагање школе пазиће се најстрожије. За заштиту омладине узеће се у помоћ новчана свота од 300.000 фран. Неписмени војници походиће пет месеци школу. Број школских надзорника повишиће се са 300 на 700, а окрузи надзорнички на 600. Над школама више мањих општина биће један управитељ; исто тако над школама већих општина.

За лакше сношење издатака на школе спојиће се општине у школске заједнице. У свакој покрајини биће школски савет са 15 чланови који ће управљати и надгледати школе; посебне послове водиће одбор од четири члана међу којима ће бити и један заступник учитељства. Као средишња школска управа постојаће главни школски савет са 17 чланова. Осим тих чланова биће у том савету директор народне наставе, надзорник стручног образовања, управник статистичког звања и предстојник управног одељења у министарству унутрашњих послова. Један одбор од 7 чланова стараће се за текуће послове. Директору народне наставе биће у помоћи 7 главних надзорника и комисија (са 10 чланова) за апробирање школских књига. Орган учитељског удружења (Unione Magistrale) доноси преглед досадашњих плата учитељских по закону Орландовом од 1904. и садашњем предлогу Данеовом.

Плаћени разреди.	Мушке школе.		Женске школе.	
	Зак. Орл.	Зак. Дан.	Зак. Орл.	Зак. Дан.
I. а	1500	1600	1300	1400 фр.
I. б	1350	1450	1150	1250 „
II. а	1200	1300	1000	1100 „
II. б	1140	1240	940	1040 „
Сеоске шк.	1000	1500	850	1350 „

Уз то додазе досадашња четири доплатак после сваких шест година, те би тако по ступању у живот Данеовог предлога имали учитељи на

МУШКИМ И МЕШОВИТИМ ШКОЛАМА.

I. а	1600	1760	1920	2080	2240 фр.
II. б	1450	1595	1740	1885	2030 „
II. а	1300	1430	1560	1699	1820 „
II. б	1240	1364	1488	1612	1736 „
Сеоске шк.	1500	1620	1740	1860	1980 „

УЧИТЕЉИЦЕ НА ЖЕНСКИМ ШКОЛАМА.

I. а	1400	1540	1680	1820	1960 „
II. б	1250	1325	1500	1625	1750 „
II. а	1100	1210	1320	1430	3540 „
II. б	1040	1144	1248	1352	1465 „
Сеоск. шк.	1350	1450	1560	1665	1770 „

Плаћени разреди рачунају се према величини места. Под I.а су вароши са преко 80.000, I.б са преко 40.000 становника. На женским школама раде учитељице, на мушким и мешовитим већином учитељи.

Велико италијанско учит. удружење признаје добре стране овог законског предлога; али са свију страна тражи се побољшање стања варошких учитеља. Минимум од 2000 фр. за вароши са преко 80.000 ст. веома је скроман захтев.

Не зна се тачно каква ће судбина постићи овај законски предлог.

У овај мах тражи једна парламентарна комисија, ништа мање, него да се из темеља почисти сва средишња наставна управа, која је изишла сасвим из форме, од како је био министар просвете Nasi.

УЧИТЕЉСТВО.

Учитељско д. д. „Натошевић“ у Новом Саду, одржало је у четвртак 22. фебр. (10.) марта о. г. своју редовну годишњу скупштину. Скупштина је била лепо посећена и присутни су са пуним интересовањем пратили извештај управног одбора и радосно поздравили напредовање овог друштва. Радови друштвени лепо напредују. У току две последње године друштво се подухватило велика и разграната посла. Купило је највећу српску књижару и штампарију и стекло себи кућу, где је смештило новчани завод и књижару, а у дворишту назидало нову зграду за штампарију. Из сиромашних учитељских средстава развити толики рад, вредно је сваке пажње и похвале у толико већма што број нас Срба учитеља није бог зна како велики, а уз то још нису

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

ни сви чланови овог друштва. Но успех и напредак овог друштва задобија све више пријатеља у учитељству; те се све јаче траже од стране учитељства деонице овог друштва. Друштву је и био смер још од постанка да окупи у једно коло што већи број учитеља и учитељица. Данас има ово друштво своју главницу од К 50.000, има своју штампарију и књижару у вредности преко К 70.000 и своју кућу у вредности око К 60.000. Све ове три гране друштвена рада постепено али лепо напредују. У новчаном заводу имало је друштво улога преко К 106.000 и то је један добар знак да друштво стиче сваким даном све више поверења не само међу својим савезницима, него и у круговима неучитељским. Истрајним радом друштво ће отемељити ову установу тако, да ће српско учитељство моћи с правом стати упоредо са браћом својом напреднијих народа, којој је већ са своје многобројности куд и камо лакше извести такав потхват, него нами.

Друштво је за ову годину имало чиста добитка К 4027·24 фил. Према многим издацима које је друштво имало ове године око оправљања куће и зидања, може се рећи да је овај резултат иако мален али похвалан. Како се новчани, књижарски и штампарски рад овога друштва развија све боље, друштво ће ускоро свакојако показати много знатнији резултат јер неће бити оптерећено издацима којих је имало док није средило своје кућевне ствари.

Све ово су скупштинари са пуно признања схватили, одобрили и похвалили. Као нови чланови изабрати су у управу Милан Ђуричић умир. учитељ из Чуруга и Милан Калдуђерски учитељ из Ст. Врбаса.

Пошто је тако скупштина у братском споразуму посвршавала своје послове, чланови су заједнички обедовали и после подне се разишли својим кућама понесавши најбоље утиске о овом свом учитељском напретку и негујући у себи мисао, да ће сваки где му се да прилика у свом месту и у својој околини поради да се посао овога друштва, како новчани, тако и књижарски и штампарски, што јаче шири и задобије све бољег и јачег земљишта.

Хрватска и Славонија. Променом политичких прилика заталасало се и учитељство. У више котарева одржани су учитељски зборови

који истичу на дневни ред учитељско питање. Учитељско друштво румског котара издало је позив на сво учитељство у Хрватској и Славонији да сложено устане у корист поправке својих плата. Оно предлаже:

„1. Да се што пре одрже изванредне одборске седнице свих учитељских друштава, а где нема таквих, да састанке уприличе учитељски зборови свога котара; да се сви изјаве споразумнима са мишљењем свога друга.

2. Након ових састанака, да сви наши педагошки листови донесу оцену Биничкових назора у изванредном издању као и све изјаве учитељства о том; и да их учитељске организације уруче својим народним заступницима.

3. Да свечана депутација састављена по могућности од чланова појединих учитељских друштава, а под водством председника нашега савеза уручи споменицу о учитељским захтевима Преузвишеном господину бану, гг. оделним предстојницима и председнику хрв. сабора, те поновно у горњем смислу замоли за што скорије и праведно уређење нашега негодивог питања.

4. Да се водство „Савеза хрв. учитељских друштава“ стави у споразум са председништвом хрватско-српске коалиције као саборском већином и настоји на томе, да се код накнадних избора изабере и наш делегат Бинички народним заступником, који би као прокушани школски специјалиста онде врло потребан био“.

У свези са овим питањем, написао је учитељ Јосип Бинички расправу „Učiteljsko pitanje u Hrvatskoj“. У расправи је изнео стање учитељства у Хрватској и Славонији и упоредио са стањем учитељства у другим земљама. Све је то поткрепио бројевима у математичним и графичним табелама и уз то додао резолуције „Савеза хрв. учит. друштава“ од 1906. „Како би требало да се уреди учитељске плаће“ и „Како би ваљало удесити надзор и управу у школи“?

Књига је написана темељно, и показује рад вредна, искусна и спремна учитеља, који се сав залаже за добробит свога сталежа, а у тежњи да се просвета целог народа унапреди.

Из школске Самоуправе.

Једна „пријатна“ новост. Ових дана читали смо једно „умесно“ решење будимског епарх. школ. одбора: Упућен је Д. Р. учитељ у Д. С. да има бесплатно настављати у веронауци тамошњу ерпску децу, која туђе школе похађају, онда када и своју децу наставља. Тако решавање малх чворова не тражи никакве велике Александре, њих има и у будимском епарх. школ. одбору. И пристану ли учитељи (јер не знамо како би их ко могао на то приморати) и на такве ствари, онда нека се надају и другим решењима по тој аналогји. Да смо таково решење читали у каквим записима од бар пре по столећа насмејали би се старинској „практичности“, а овако долазимо у недоумицу имали у томе епарх. одбору учитеља да устану у одбрану учитељског рада, нарочито сад у овим временима кад је учитељ преоптерећен радом. И морамо уз то још запитати, зар ће наша школска самоуправа и тим путем поћи, да натурује учитељу и такве дужности које му никад нико није натуривао? Запста је крајње време, да учитељи оснују што тешњу заједницу на самосталној основи, како би достојно могли узимати у заштиту свој рад, своје право, своју самосталност и слободу.

Н.

Д о п и с.

Ада. (Зар се овако чувају школе?) Живимо у добу, када се и хала и врана дигла против нас, да у нами угуши и оно мало осећаја, мара и жара за све што је ерпско; особито доживесмо дане, када нам добро треба пазити на наше школе, да их очувамо бар онакове, какве до сад бејаху, јер услед ступања новог државног закона, запста, свашта може да буде од наших школа ако их нећемо чувати и бранити свом снагом својом.

Па баш на основу ових наших тврдњи побуђени се нађосмо да у овом ц. листу једну важну, крупну ствар по наше школе на јавност изнесемо, пако на жалост истиниту, али ради смо да и други знају и чују, како се код нас чувају ерпске школе, какво пожртвовање имају наша г. г. школеки одборници, и какво им је родољубље на самом делу.

По ступању у живот новог државног закона за све школе у држави, познато је, да су се учитељске плате доста побољшале као и доплатци постали су већи од досадашњих.

Код нас као и у другим дискретским општинама, све учитеље свију вероисповеди плаћа полититична општина; али будући је општина многим издацима оптерећена, решила је, да допуну доплатака и плате учитеља по новом закону не може дати, него да ће тражити од државе припомоћ. Тога ради је позвала све школске одборе, да нужне документе, што се односе на школу и учитељство пошаљу, како би она даље вис. Министарству одаслала. Међу овим документима — прилозима — иште се и захтева и саизвола од автономне власти, на коју државна власт, канда, највише полаже вредности. Ову је саизволу школски одбор више пута искао од епархијске власти, али је није добио, а напоследку и вел. Школски Савет је својим решењем изрекао, да поједине црквене општине не траже државну припомоћ.

Но крајем прошле године позове политична општина последњи пут ерпски школ. одбор, да молбе својих учитеља за државну припомоћ неодложно пошаље, јер иначе ерпски учитељи неће добијати допуне по новом закону, што је решила полит. општина исплаћивати до коначног министарског решења.

Па шта уради наш славни школеки одбор? У својој седници, да би бајаги избегао да не тражи државну припомоћ реши:

„Позвати месни учитељски збор да се одрекне једном за свагда својих доплатака, што има више од досадашњих сто Круна добијати, јер ако учитељи усвоје овај закључак школеског одбора, онда неће се тражити државна припомоћ, а општину ће спасти од великог издатка и пропасти“. А кад је учитељски збор ово и таково решење одлучно одбио као неосновано и незаконито, ма да ађански учитељи имају по мудровању неке господе одборника и здраво велику плату, реши одбор да се — пако нема саизволе од више власти — прикључи осталим конфесијама, и иште државну припомоћ за допуну плате својих учитеља.

Дакле школски одбор, као прво тело школско, којем је задаћа да покаже сву енергију,

родољубље у одбрани школа својих, како би се карактер ових и на даље што боље и већма одржао; он, који треба да је чувар и бранитељ школе и учитеља, он тражи да се учитељи одрекну онога, што им је закон одредио и загарантовао, све само зато, да се покажу пред народом леви и популарни и чувари расипања општинског иметка.

Па на што штедише наши стари и скупшине толики иметак, да у случају помогну цркву и школу, а сад је дошла та потреба.

Та зар не зна, бољан, тај школски одбор а са њиме и онај заведени народ, да је сâм себе продао.

Па зар не зна какве последице могу бити после тога?

Ађанска општина која има хвала богу капиталала (око 100 ланаца земље и 20—30 хиљада круна готовине), а нека јој да Бог још и више, она не може исплаћивати својим учитељима за сада само 6—700 Круна годишње?!

А шта ће рећи, онда, оне општине, које прирезом наплаћују свога пароха и учитеље?

Па све када би се и прирезом исплаћивали, ни онда, не би смели овако шта урадити, да су прави Срби и родољуби.

Али срећом у недељу 7. (20.) фебруара т. г. одржана је ванредна скупштинска седница, у којој је већином гласова решено, да се учитељима из црквене благајне исплаћује допуна плате, односно доплатака, што не може и неће политична општина да даје, а решење месног шк. одбора у погледу тражења државне припомоћи одбија се. Вишу власт умолити, да скупштинско решење одобри, а закључке шк. одбора уништи као незаконите.

Нисмо хтели пре износити, док не видимо, шта ће и црквена скупштина рећи а сада ево износимо, нека чују и други, какви Срби, борци и родољуби седе у ађанској црквено школској општини.

Горњи ретци нека сведоче. Жалосно је, али је тако!

На крају морамо споменути, да је школски одбор својим поступком посејао међу народ семе мржње на спрам учитеља својих, као да ови неће да се одрекну онога што им је закон одредио и као да они хоће тиме да упропасте црквену општину. Али ту је виша власт, која ће својим решењем растумачити право и законито стање, те се надамо да ће

ова несугласица престати, а народ се умирити и увидети, да на кривом путу беше, те да ће и надаље постојати хармонија између народа и учитељства! Подај Боже!

Б Е Л Е Ш К Е.

Награђени учитељи и учитељице. Из зајужбине Јосифа Рудића награђени су ови учитељи и учитељице из Бачке за 1908/9. шк. г.: Дан. Лесковац учитељица у Кули са 300 круна. Душанка Димитријевић учитељица у Пачиру, Жарко Шикопарија учитељ у Дуроњу, Душан Шустрац, учитељ у Фелдварцу, и Стефанија Шимић учитељица у Турји са по 100 круна. За награђивање школске деце одређено је 80 круна.

„Српски учитељски конвикт“ у Новом Саду примио је у фебруару т. г.: Од Др. Милана Петровића, професора и надзорника у Конвикту 50 К чланарине. — Од Марије Влашкалић, учитељице у Стапару 2 К уписнине и 158 К чланарине. — Од Светозара Савковића, професора у миру из Новог Сада 20 К чланарине. — Од Српске црквене општине у Бач-Фелдвару 10 К прилога у место венца пок. Богдану Поповићу, учитељу негда фелдварском. — Од Српског учитељског збора у Бачфелдвару 5 К прилога у место венца пок. Богдану Поповићу, учитељу фелдварском. — Од Ђоке и Катнице Михајловић, наставника у Новом Саду 2 К свечарског прилога. — Од Мите Ђорђевића, управитеља у срп. вишој девој. школи у Новом Саду 1 К свечарског прилога. — Од Милутина Стојадиновића, намесника манастира Јаска 50 К чланарине. — Од Учитељског д. д. „Натошевић“ у име венца на одар пок. Богдана Поповића, умиров. учитеља и потпредседника Управног Одбора овога друштва 20 К прилога.

Бачко склониште. Трговац београдски Никола Спасић подигао је у Београду о својем тројнку ђачко склониште за сироту децу, која похађају палилулску школу. Зграда је осветљена уочи Сретења о. г. Под кровом њезиним скупља се до 130 малих сиротана да се прекодан, док су им родитељи ван куће на раду, згреју, нахране и од непогоде склоне.

Средње школе у Србији. У Србији има

мушких гимназија 9 потпуних, 12 непотпуних (3 седморазредне, 6 шестозр. и 3 четвороразр.), девојачких 10: 9 приватних, 1 државна. Виших шесторазредних школа има у Србији 6: 2 пуне и 4 непотпуне са 4 разреда. За издржавање средњих школа издаје Србија 1 мил. 497.723 динара.

Целокупни списи Ј. А. Коменског. Заједница учитељских удружења у Моравској издаје сва дела славног Коменског. Главни уредник је др. фил. и теол. Јан Квачала професор царског свеучилишта у Дорпату (Русија). Главни сарадници су: др. Ј. Бохатец, др. О. Каднер проф. у Прагу; кустос дворске библиј. др. Ферд. Менчик, Беч; проф. др. Ј. Милер из Охранова; проф. др. Ј. Новак, Праг; проф. др. В. Новотни, Праг; др. Ј. Ребер, Ерланген; проф. др. Г. А. Скалски, Беч. Списи су подељени на дела филозофска, педагошка, теолошка, публикације апокалиптичке, дела песничка, повесничка, политичка и преписка. Свега ће бити 30 свезака. Распоред је учињен да се издање заврши год. 1923. Годишње би излазило по две свеске. Издање је научно. Уз сваки огранак написаће дотични писац увод о постанку списа, разради мисли, повесници књиге и библиографију. Уз то долази регистар имена особа и места. Латински списи изаћи ће у преводу др. Ј. Новака. У свакој свесци биће примери старог издања илустрације и т. д. У корист што темељније обраде тога почеће се издавати Архив за испитивање живота и списа Ј. А. Коменскога. Дућанска цена појединих свезака, које ће износити 20—25 табака, биће 6 К, у платненом повезу 7-50 К.

Добра установа. У свима школама у Вратислави заведено је, да свако дете мора имати у својој торби осим књига и тека, још и чашу за воду и убрис. Торбе за децу удесиће се тако, да деци не смета ношење ових ствари. Сиромашној деци поклониле се ове потребне ствари. Родитељи су радосно прихватили ову новину, јер схваћају колика је њена вредност са здравственог гледишта.

Установа школских сестара у Шарлотенбургу. Ове су особе веза између породице и школе односно школског лечника. Родитеље занемарене деце обавештавају о важности чистоте, добре хране и ваздуха. У случају спречености родитеља сестра води лечнику дете. Пази да се наредбе школског лечника тачно из-

врше. Купи податке о материјалном и друштвеном стању породице. И у Будимпешти се чине спремне да така установа за најкраће време ступи у живот.

Антиалкохолистична школска књига. Syllabus of Lessons on Temperance for scholars attending public elementar-schools је наслов књижице од 21 стр. која је службено прописана у основним школама за антиалкохолистичну наставу. Књижица проповеда потпуну абстиненцију и кратко али јасно и схватљиво набраја све непријатности и последице употребе алкола.

Кратке белешке. Породица у Трутнову у Шлеској, прославила је о. г. стогодишњи јубилеј учитељског рада. Отац учитељује 38 год., мати 23, старији син 16, млађи син 14 год., трећи син 4 год., кћи 5 година. У свему служи до сад сви 100 година. — Француска комора усвојила је предлог по којем ће се позвати влада да у идућем прорачуну изједначи плате учитеља и учитељица. — 28. фебр. држао је у педагошком друштву у Штокхолму Др. Кершенштајнер из Минхена, говор о основима и уређењу пофторних школа. — Баварско учитељско удружење стоји на становишту, да сваки учитељ треба да има плату од 4800 М. (5760 К). — Чеси су скупили за „Школску Матицу“ 988.236 К 89 пот. — За немачки „Шулферајн“ а на име Росегеровог фонда, скупило је два милијуна круна. — Сверуски збор раденика на народној просвети одржаће се о Ускресу у Москви.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

КРАЉЕВИЋ И ПРОСЈАК

ПРИПОВЕТКА

од

М. ТВЕНА.

Превео сам с руског ово веома занимљиво дело, у коме знаменити светски писац, М. Твен (Самуел Клеменс) стилем лаким и за све читаоце разумљивим, описује страдања енглеског краљевића који се прометнуо просјаком, и правичност једног просјака који је ненадно постао краљевић. Приповетка има здраву моралну тенденцију, попут оне наше пословице: „у добру се не понеси а у злу се не понизити“, а у него доба, скривеном сатиром, немилосрдно шиба друштвено уређење онога века.

Књига ће изнети око 12 штампаних табака обичне осмине, а биће украшена и са неколико слика. И ако ће бити књига тако велика. — цена ће јој, само за претплатнике, бити 1 динар.

Имена скупљача биће штампана на крају књиге. Скупљачи претплате и растуривачи књига добиће за свој труд 20% у књигама.

Новац и поруџбине треба слати потписаноме.

Београд 1. децембра 1909. год

МИХ. М. СТЕВАНОВИЋ

учитељ на Теразијама.